

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ (descriptive correlational design) เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติของบุคลากรสุขภาพ เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว โดยกลุ่มตัวอย่างคือ แพทย์หรือพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 1 ปี มีประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างน้อย 1 ราย และปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยในของแผนกศัลยกรรม อายุรกรรม ออร์โธปิดิกส์ หรือหอผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยสูงอายุ ของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ จำนวน 311 ราย ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างแพทย์จำนวน 48 ราย และกลุ่มตัวอย่างพยาบาล 263 ราย ตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน 2556 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนและสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง แบบวัดความรู้ในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต และแบบวัดการปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ระดับคะแนนความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) และตรวจสอบการกระจายของข้อมูลโดยใช้สถิติ Kolmogorov-Smirnov test เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรู้และทัศนคติระหว่างกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ Mann-Whitney-U test ส่วนการปฏิบัติใช้สถิติ Independent T-test วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติโดยใช้ Spearman's rank correlation

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างทั้งแพทย์และพยาบาลมีคะแนนความรู้โดยรวมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างแพทย์มีความรู้ด้านจิตวิทยาอยู่ในระดับสูง ด้านปรัชญาของการดูแลแบบประคับประคองและด้านอาการปวดอยู่ในระดับปานกลาง ในกลุ่มตัวอย่างพยาบาลพบว่า มีความรู้ด้านปรัชญาของการดูแลแบบประคับประคองอยู่ในระดับสูง ด้านจิตวิทยาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านอาการปวดอยู่ในระดับต่ำ ส่วนความรู้ด้านอาการหายใจลำบาก และด้านระบบทางเดินอาหารพบว่าทั้งแพทย์และพยาบาลมีความรู้อยู่ในระดับต่ำ

ในส่วนของทัศนคติพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งแพทย์และพยาบาลส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตโดยรวมและรายด้านด้านบทบาทของบุคลากรสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลในวาระสุดท้ายและทัศนคติด้านการสื่อสารระหว่างบุคลากรสุขภาพและผู้ป่วยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนทัศนคติด้านประสิทธิผลของการดูแลในวาระสุดท้ายนั้นอยู่ในระดับสูง

ส่วนการปฏิบัติการดูแลนั้นพบว่าทั้งกลุ่มตัวอย่างแพทย์และพยาบาลมีการปฏิบัติการดูแลโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ระดับสูงทั้งนี้เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างแพทย์มีการปฏิบัติการดูแลเกือบทุกด้านอยู่ในระดับสูงยกเว้นด้านการดูแลอาการหายใจลำบากที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มตัวอย่างพยาบาลมีการปฏิบัติการดูแลทุกด้านอยู่ในระดับสูง

2. กลุ่มตัวอย่างแพทย์และพยาบาลมีความแตกต่างกันของความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติการดูแลเกี่ยวกับผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างแพทย์มีความรู้โดยรวมและรายด้านด้านอาการปวด และด้านจิตวิทยาสูงกว่าพยาบาล ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตนั้น กลุ่มตัวอย่างแพทย์มีทัศนคติโดยรวมและรายด้านด้านบทบาทของบุคลากรสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลในวาระสุดท้ายและด้านการสื่อสารระหว่างบุคลากรสุขภาพและผู้ป่วยสูงกว่าพยาบาล แต่ในส่วนของการปฏิบัติการดูแลพบว่ากลุ่มตัวอย่างแพทย์มีการปฏิบัติการดูแลโดยรวมและรายด้านด้านการดูแลระยะใกล้ตาย การจัดการอาการปวด อาการหายใจลำบาก และภาวะสับสนเฉียบพลันต่ำกว่าพยาบาล

3. ความรู้ของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์ในระดับเล็กน้อยกับทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=.121, p<.05$) และไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อจำแนกตามวิชาชีพพบว่าในกลุ่มตัวอย่างพยาบาลนั้นพบเพียงความสัมพันธ์ในระดับเล็กน้อยระหว่างทัศนคติกับการปฏิบัติการดูแล ($r=.155, p<.05$) ส่วนในกลุ่มตัวอย่างแพทย์ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสามแต่อย่างไร

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการปฏิบัติงาน จากผลการศึกษาที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งแพทย์และพยาบาลมีความรู้ในด้านอาการหายใจลำบาก และด้านระบบทางเดินอาหารอยู่ในระดับต่ำ รวมไปถึงมีทัศนคติเกี่ยวกับการสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้บริหารโรงพยาบาลควรพัฒนาความรู้ของบุคลากรสุขภาพเกี่ยวกับการจัดการอาการ ด้านอาการหายใจลำบากและอาการเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหารสำหรับผู้ป่วยสูงอายุที่อยู่ในวาระสุดท้ายเพิ่มเติม และควรพัฒนาทักษะของบุคลากรสุขภาพในการสื่อสารกับผู้ป่วยและญาติเกี่ยวกับการดำเนินของโรคและทางเลือกในการรักษาให้มากขึ้น เพื่อให้สามารถปฏิบัติการดูแลที่การตอบสนองต่อความต้องการและบรรเทาความทุกข์ทรมานของผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสม มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ป่วย

2. ด้านนโยบาย จากผลการศึกษาที่พบว่าความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตมีความสัมพันธ์กับทัศนคติ ดังนั้นโรงพยาบาลควรมีนโยบายส่งเสริมให้มีการอบรมความรู้ระยะสั้นเฉพาะทางเกี่ยวกับการดูแลในวาระสุดท้ายหรือจัดให้มีทีมการดูแลผู้ป่วยที่อยู่ในวาระสุดท้ายโดยตรงที่ไม่ได้อยู่ประจำหอผู้ป่วยและส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้และทักษะของทีมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทีมดังกล่าวเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตตามหอผู้ป่วยต่างๆ เพื่อลดความรู้สึกรับกันทางจิตใจของบุคลากรสุขภาพเพื่อส่งเสริมทัศนคติที่ดีแก่บุคลากรสุขภาพในการให้การดูแลผู้ป่วยที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตหรือจัดให้มีหอผู้ป่วยที่เฉพาะสำหรับดูแลผู้ป่วยที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต เพื่อสามารถให้การดูแลที่เฉพาะทางมากขึ้น

3. ด้านการศึกษา ข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปกำหนดเนื้อหาในการสอนและการฝึกอบรมนักศึกษาแพทย์และพยาบาล เพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะ และทักษะในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตให้มีคุณภาพมากขึ้น

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษานี้ยังมีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่

1. การศึกษานี้เก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะแพทย์และพยาบาลในโรงพยาบาลระดับมหาวิทยาลัยเพียงแห่งเดียว ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่ครอบคลุมโรงพยาบาลทุกระดับที่อาจมีความแตกต่างของผู้ป่วยที่รับไว้ใน การดูแล และลักษณะงานที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจมีผลต่อความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตได้
2. เครื่องมือที่ใช้ประเมินความรู้บางข้อมีการระบุค่าว่ามะเร็งในข้อคำถามที่ถึงแม้จะเป็นผู้ป่วยโรคเรื้อรังกลุ่มใหญ่ แต่อาจมีบุคลากรบางส่วนที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้และไม่สามารถตอบคำถามได้ทำให้มีการสูญหายของข้อมูลและถูกคัดแบบวัดออกจากการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตในโรงพยาบาลระดับอื่นเพิ่มเติม เนื่องจากอาจมีบริบทของการดูแลในวาระสุดท้ายที่ต่างกัน เพื่อให้สามารถสรุปอ้างอิงผลการศึกษาสู่ประชากรได้กว้างขวางขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการปฏิบัติการดูแล โดยใช้ความรู้จากทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ที่มีในปัจจุบัน เพื่อให้สามารถวางแผนการพัฒนาแบบการปฏิบัติการการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
3. ควรมีการปรับเครื่องมือหรือหาเครื่องมือที่ใช้ข้อคำถามที่ไม่ระบุโรคเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป